

International Responsibility of Greece and The United States of America for Seizing the Oil Tanker of The Islamic Republic of Iran

Mohamad Setayeshpur¹, Moien Saadi²✉

Abstract

Field and Aims: following the seizure of the oil tanker of the Islamic Republic of Iran by Greece, which took place on the orders of the US Department of Justice, international responsibility is realized. The two elements of attribution and breach of obligation, which are elements of creating international responsibility, are evident in relation to the actions of two states. On the other hand, the retaliatory action of the Islamic Republic of Iran can be justified according to the provisions of the international law of the seas and also based on the assumption of the claims made by the Greek government in the context of the retaliatory action. The consequences of the international wrongful act carried out by Greece and the U.S.A. should also be stopped and compensation for the damages should be paid in full to Iran.

Method: The present research was carried out using a descriptive-analytical method.

Finding and Conclusion: In the case of the seizure of the oil tanker known as Lana, which used to operate under the name of Pegas and was carrying an oil cargo belonging to Iran, the Greek government illegally seized the ship while it docked in the coastal waters of Greece and then transferred its cargo to the American ship at the request of the US Department of Justice. The international wrongful act is considered as a breach of international obligation of Greece and the United States of America which causes the international responsibility of both states.

Keywords: seizure of the oil tanker, international responsibility, international wrongful act, breach of international obligation.

*Citation (APA): Setayeshpur, M., Saadi, M. (2023). International Responsibility of Greece and The United States of America for Seizing the Oil Tanker of The Islamic Republic of Iran. *International Legal Research*, 16(61), 117-142.

https://alr.ctb.iau.ir/article_709170.html?lang=en

1. Assistant prof. International Law Department, Faculty of Law, University of Qom, Qom, Iran.

Email: mohamdsetayeshpur@yahoo.com

2. MA. In Public International Law, Faculty of Law, University of Qom, Qom, Iran. (Author). Email: Moien.saadi74@gmail.com

Introduction

The oil tanker ship belonging to the Islamic Republic of Iran, which previously operated under the name of Pegas and was renamed to Lana, and operates under the flag of the Islamic Republic of Iran, on 30 Ordibehesht 1401 (equivalent to 19 April 2022), in While it docked at the coast of Karistos port in Greece due to adverse weather conditions, it was seized by the Greek government and at the request of the US Department of Justice, the cargo containing oil belonging to the Islamic Republic of Iran was unloaded by the port authorities of the Greek government and handed over to the American tanker (Ports & Maritime Organization, 2022). In this regard, the CEO of the Ports and Maritime Organization of the Islamic Republic of Iran considered the seizure of the oil tanker carrying Iranian oil illegal and contrary to the positions of the International Maritime Organization (IMO) and protested the government of the Islamic Republic of Iran to the Secretary General of the International Maritime Organization regarding the wrongful act of Greece (Government of the Islamic Republic of Iran, 2022). The Ministry of Foreign Affairs of the Islamic Republic of Iran also condemned the protests of the Islamic Republic of Iran following the illegal seizure of a ship with the flag of the Islamic Republic of Iran by summoning the charge d'affaires of the governments of Greece and Switzerland and calling it a breach of the international obligations of this state (Ministry of Foreign Affairs, 20220).

On the 6th of Khordad 1401 (equivalent to May 27, 2022), According to the report of the Ports and Maritime Organization of the Islamic Republic of Iran, two Greek ships, which were in violation of maritime regulations, were seized by the Navy of the Islamic Republic of Iran's Islamic Revolutionary Guard Corps with a court order issued by the national courts of the Islamic Republic of Iran. (alef analytical society, 2022).

Following the seizure of the oil tanker and the transfer of its oil to the American ship, as well as the seizure of two Greek oil tankers in Iranian waters, the authorities of the two countries reached an agreement regarding the release of the two ships, during which and due to the legal actions of the Iranian side, the Court of Appeal The opinion of Greece overruled the initial ruling on the seizure of the oil tanker and ordered the release of the Lana ship.

The upcoming research deals with the issue of international responsibility for the government of Greece and the United States of America with regard to the wrongful act and relies on the collection of articles of the International Law Commission 2001, which often includes a set of customary rules regarding the international responsibility of states.

Conclusion

The seizure of the tanker carrying the oil of the Islamic Republic of Iran by the Greek government and the unloading of its oil onto the ship belonging to the United States of America at the request of the United States Department of Justice faced numerous political reactions from the authorities of the Islamic Republic of Iran, during which the international wrongful act of Greece should be strongly condemned and considered to be against the regulations of the World Maritime Organization.

The international wrongful act of the Greek government in seizing the Lana oil tanker as well as cooperating with the United States government in unloading the oil cargo belonging to the Islamic Republic of Iran, causes the international responsibility of both states. In fact, according to Article 1 of the 2001

International Law Commission, the action of the Greek and United States governments causes their international responsibility as soon as it occurs, and also according to Article 2 of the International Law Commission, the wrongful act can be attributed to the aforementioned countries.

In addition, the wrongful action of the states of Greece and the United States of America is considered a breach of their international obligations and causes the emergence of secondary obligations according to the set of articles of the 2001 International Law Commission.

cessation has a negative aspect, while the guarantee of non-repetition has a preventive aspect and is invoked to ensure the implementation of the obligation in the future.

In addition to the fact that compensation for damages is possible through restoring the situation to its former state, and if it is not possible to completely restore the situation to its former state, it is conceivable to pay compensation to the Islamic Republic of Iran. Also, this compensation should be equal to the share of each state in the damage caused.

مسئولیت بین‌المللی یونان و ایالات متحده آمریکا در توقیف نفتکش جمهوری اسلامی ایران

محمد ستایش پور^۱، معین سعدی^۲

چکیده

زمینه و هدف: در پی توقیف نفتکش جمهوری اسلامی ایران توسط یونان که به دستور وزارت دادگستری آمریکا به وقوع پیوست، مسئولیت بین‌المللی تحقق می‌یابد. دو عنصر انتساب و نقض تعهد که از عناصر ایجاد مسئولیت بین‌المللی هستند، در رابطه با عمل دو دولت محرز است. از سوی دیگر، اقدام متقابل جمهوری اسلامی ایران نیز بر طبق مقررات حقوق بین‌الملل دریاها و همچنین، بر فرض ادعاهای مطرح شده از سوی دولت یونان در لوای اقدام متقابل قابل توجیه است. پیامدهای عمل متخلفانه بین‌المللی صورت گرفته از سوی یونان و آمریکا نیز باید متوقف و جبران خسارات وارد شده باید به صورت کامل به کشور ایران پرداخت گردد.

روش: پژوهش حاضر به روش توصیفی - تحلیلی انجام شده است.

یافته‌ها و نتایج: در قضیه توقیف نفتکش لانا که سابقاً با نام پگاس فعالیت می‌کرده و حامل محموله نفت ایران بود، دولت یونان به صورت غیرقانونی، کشتی را توقیف و محموله آن را به دستور وزارت دادگستری ایالات متحده آمریکا به کشتی آمریکایی انتقال داد. عمل متخلفانه صورت گرفته نقض تعهد بین‌المللی دولت یونان و ایالات متحده آمریکا محسوب می‌شود که باعث به بار آمدن مسئولیت بین‌المللی هر دو دولت می‌گردد.

کلیدواژه‌ها: توقیف نفتکش، مسئولیت بین‌المللی، عمل متخلفانه بین‌المللی، نقض تعهد بین‌المللی.

* استناددهی (APA): ستایش پور، محمد؛ سعدی، معین. (۱۴۰۲). مسئولیت بین‌المللی یونان و ایالات متحده آمریکا در توقیف نفتکش جمهوری اسلامی ایران. تحقیقات حقوقی بین‌المللی، ۱۶(۶۱)، ۱۴۲-۱۱۷.

https://alr.ctb.iau.ir/article_719170.html

۱. استادیار گروه حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق، دانشگاه قم، قم، ایران.

رایانامه: Mohamadsetayeshpur@yahoo.com

۲. کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل، دانشکده حقوق، دانشگاه قم، قم، ایران. (نویسنده مسئول).

رایانامه: Moein.saadi74@gmail.com

مقدمه

کشتی نفتکش حامل محموله نفت متعلق به جمهوری اسلامی ایران که پیش از این با نام پگاس فعالیت می کرده و به لانا^۱ تغییر نام داده است و تحت پرچم کشور جمهوری اسلامی ایران فعالیت می کند، در تاریخ ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۱ (برابر با ۱۹ آوریل ۲۰۲۲)، در حالی که به دلیل شرایط نامساعد جوی به ساحل بندر کاریستوس^۲ کشور یونان پهلو گرفت، توسط دولت یونان توقیف و به درخواست وزارت دادگستری آمریکا محموله حاوی نفت متعلق به جمهوری اسلامی ایران توسط مقامات بندری دولت یونان تخلیه و به نفتکش آمریکایی تحویل داده شد (سازمان بنادر و دریانوردی، ۱۴۰۱)^۳. در این راستا، مدیرعامل سازمان بنادر و دریانوردی جمهوری اسلامی ایران توقیف نفتکش حامل نفت ایران را غیرقانونی و مغایر با مواضع سازمان جهانی دریانوردی^۴ (ایمو)^۵ دانست و اعتراض دولت جمهوری اسلامی ایران را به دبیرکل سازمان جهانی دریانوردی در رابطه با عمل متخلفانه صورت گرفته توسط دولت یونان اعلام نمود (پایگاه اطلاع رسانی دولت، ۱۴۰۱)^۶. وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران نیز با احضار کاردار دولت یونان و سوئیس، مراتب اعتراض جمهوری اسلامی ایران را در پی توقیف غیرقانونی کشتی با پرچم جمهوری اسلامی ایران را محکوم و آن را نقض تعهدات بین المللی این دولت خوانده است (وزارت امور خارجه، ۱۴۰۱)^۷. در تاریخ ششم خرداد ۱۴۰۱ (برابر با ۲۷ می ۲۰۲۲)، دو کشتی یونانی که بنا به گزارش سازمان بنادر و دریایی جمهوری اسلامی ایران، ناقض مقررات دریانوردی بودند، با حکم قضایی صادر شده از سوی محاکم ملی کشور جمهوری اسلامی ایران توسط نیروی دریایی سپاه پاسداران جمهوری اسلامی ایران توقیف گردیدند (جامعه تحلیلی الف، ۱۴۰۱)^۸.

در پی توقیف نفتکش و همچنین، انتقال نفت آن به کشتی آمریکایی و همچنین، توقیف دو نفتکش یونانی در آب های ایران، مقامات دو کشور به توافقاتی در خصوص آزادسازی دو کشتی دست پیدا نمودند که در طی آن و در اثر اقدامات حقوقی طرف ایرانی، دادگاه تجدیدنظر یونان حکم رای اولیه بر توقیف نفتکش را نقض و دستور به آزادسازی کشتی لانا را نمود.

1 . Lana

2 . Karistos

۳ . برای مطالعه بیشتر به آدرس اینترنتی زیر مراجعه شود:

<https://www.pmo.ir/fa/news/58345/>

4 . International Maritime Organization

5 . IMO

۶ . برای مطالعه بیشتر به آدرس اینترنتی زیر مراجعه شود:

<https://dolat.ir/detail/388688>

۷ . برای مطالعه بیشتر به آدرس اینترنتی زیر مراجعه شود:

<https://mfa.gov.ir/portal/newsview/681428>

۸ . برای مطالعه بیشتر به آدرس اینترنتی زیر مراجعه شود:

<https://www.alef.ir/news/4010319127.html>

پژوهش پیش رو به موضوع مسئولیت بین‌المللی برای دولت یونان و ایالات متحده آمریکا با توجه به عمل متخلفانه صورت گرفته و با تکیه بر مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱ که غالباً دربردارنده مجموعه‌ای از قواعد عرفی در خصوص مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها است، می‌پردازد.

۱. پیدایش مسئولیت بین‌المللی

مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها در جایی ظهور می‌کند که عمل متخلفانه‌ای از سوی دولتی صورت گرفته باشد (ضیائی بیگدلی، ۱۳۹۱: ۴۲۴). مسئولیت بین‌المللی از دیرباز در روابط بین‌الملل وجود داشته است، اما قواعد آن تدوین نیافته بود؛ زیرا که شناسایی در دولت زیان‌دیده در گذشته عمل دشواری نبوده است؛ از این روی، دولت‌ها معمولاً با مذاکره با یکدیگر جبران خسارات را عهده‌دار می‌شدند (Kawasaki, 2000: 18). روسو^۱ در خصوص مسئولیت بین‌المللی بیان می‌دارد که مسئولیت از جمله ابداعات حقوقی است که دولت متخلف در طی آن ملزم به جبران خسارت می‌گردد (فیوضی، ۱۳۷۹: ۳). در واقع، قواعد ناظر بر مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها که غالباً ویژگی عرفی دارند، در مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱، بصورت پیش‌نویسی از مجموعه مواد تدوین یافت. حقوق مسئولیت بین‌المللی، نظامی ترکیب یافته از تعهدات اولیه و ثانویه است (کرافورد، ۱۳۹۵: ۴). قواعد اولیه مربوط به قواعد ماهوی می‌باشند که با نقض آن‌ها مرتکب دارای مسئولیت می‌گردد (سیفی، ۱۴۰۰: ۲۷). قواعد ثانویه مربوط به نتایجی است که پس نقض تعهد اولیه فعال می‌شوند (سیفی، ۱۴۰۰: ۲۷). در خصوص مبنای مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها، دو نظریه خطا و خطر مطرح شده است (فرخی، ۱۳۹۴: ۴). در نظریه خطا، تنها عدم اجرای تعهد بین‌المللی که شامل فعل و ترک فعل یک دولت است، موجب مسئولیت آن دولت می‌گردد؛ در حالی که در نظریه خطر، مسئولیت دولت‌ها بر مبنای اعمالی است که حقوق بین‌الملل را نقض نکرده است (رئیسی، ۱۳۸۸: ۵۲). ماده ۱ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱ در این باره بیان می‌دارد که هر عمل متخلفانه بین‌المللی دولت موجب مسئولیت بین‌المللی آن دولت می‌گردد (DARSIWA, 2001: Art. 1). این ماده دربرگیرنده روابط حقوقی جدیدی است که بر اثر تخلف عمل متخلفانه به وجود می‌آیند (ابراهیم گل، ۱۴۰۰: ۲۵). در واقع، ماده ۱ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱ در خصوص عمل متخلفانه‌ای بحث به میان می‌آورد که ضمن به وجود آوردن مسئولیت بین‌المللی برای دولت متخلف، باعث ایجاد روابط حقوقی جدید در نتیجه آن مسئولیت می‌گردد و این اصل در روابط بین‌الملل عرفی پیش از تصوب ماده ۱ پذیرفته شده بود (ابراهیم گل، ۱۴۰۰: ۲۷). نکته قابل تأکید در این ماده این است که عمل متخلفانه صورت گرفته ممکن است به چندین دولت منتسب گردد (DARSIWA, 2001: Art. 16). در خصوص عمل

1 . Rousseau

متخلفانه بین‌المللی، این نکته قابل تأکید است که برای تحقق عمل متخلفانه بین‌المللی، احراز دو عنصر انتساب و نقض تعهد الزامی است (تقوی‌نژاد، ۱۳۹۷: ۳-۴).

۱-۱. انتساب عمل متخلفانه بین‌المللی به دولت یونان و آمریکا

یکی از مهترین شرایط ایجاد مسئولیت برای دولت آن است که عمل تخلف‌آمیز صورت گرفته قابل انتساب به آن دولت باشد (ضیائی‌بیگدلی، ترازوی، ۱۳۹۸: ۸۲). قواعد مرتبط با انتساب عمل متخلفانه بین‌المللی را می‌توان در مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱ مشاهده نمود (عمیدی مهر، سیفی: ۱۳۹۹: ۱۰۶). عمل متخلفانه صورت گرفته در ماده ۱ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱ هنگامی پدیدار می‌گردد که قابل انتساب به دولت متخلف باشد و همچنین، با آن فعل یا ترک فعل، موجب نقض تعهد بین‌المللی گردد (DARSIWA, 2001: Art. 2). در واقع، برای اینکه مسئولیت بین‌المللی تحقق یابد، یکی از پیش‌شرط‌های آن، منتسب بودن آن عمل متخلفانه به دولت متخلف است (مافی، یزدانی، ۱۳۹۲: ۱۵۸).

انتساب و قواعد مربوط به آن، بخشی از قواعد ثانویه هستند (ملکی‌زاده، ۱۳۹۱: ۲۵۰). در قضیه کارکنان دیپلماتیک و کنسولی ایالات متحده آمریکا در تهران، دیوان بین‌المللی دادگستری به دو مورد اشاره و بیان می‌دارد که باید مشخص گردد از نظر دولت ایران اعمال صورت گرفته تا چه حد قابل انتساب است و اینکه مغایرت و عدم مغایرت اعمال با تعهدات دولت ایران به موجب معاهدات یا حقوق بین‌الملل قابل اعمال باید مورد بررسی قرار گیرد (ICJ Rep, 1980: para. 56).

انتساب در ماده ۴ مجموعه مواد طرح کمیسیون حقوق بین‌الملل نیز مورد تأکید قرار گرفته است و آن را رفتار تمام ارگان‌های دولتی و رای کارکرد تقنینی، قضایی و اجرایی می‌داند (DARSIWA, 2001: Art. 4). بنابراین و بر طبق اصل وحدت دولت، باید تأکید نمود که رفتارهای هر نوع ارگانی که به هر طریقی زیر نظر دولت مرتکب فعل یا ترک فعلی می‌شوند، منتسب به آن دولت است (ابراهیم گل، ۱۴۰۰: ۴۵).

دولت یونان در قضیه توقیف نفتکش لانا و انتقال محموله آن به کشتی آمریکایی، بر طبق ماده ۲ طرح کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱ عمل متخلفانه‌ای را مرتکب شده است که قابل انتساب به دولت یونان است. بر طبق ماده ۴ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱، رفتار ارگان‌های متعلق به دولت با توجه به مقررات حقوق بین‌الملل رفتار آن دولت محسوب می‌شود (DARSIWA, 2001: Art. 4 (1)).

در خصوص ارگان‌های مطرح شده در ماده ۴ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱، باید بیان داشت که این ارگان‌ها فقط شامل ارگان‌های بلندپایه یونانی نبوده است، بلکه تمامی ارگان‌های دولتی اعم از تمام ارگان‌های دولتی از هر نوعی را شامل می‌گردد (ابراهیم گل، ۱۴۰۰: ۱۴۰).

۴۶). دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه اختلافات مربوط به گزارشگر کمیسیون حقوق بشر، این قاعده را مورد تصریح قرار می‌دهد و اعلام می‌دارد که رفتار هر ارگان دولتی باید رفتار آن دولت تلقی گردد (ICJ Reports, 1999: para. 62).

مسئولیت بین‌الملل نه تنها منتسب به دولت یونان، بلکه منتسب به دولت ایالات متحده آمریکا نیز است. انتقال محموله نفت کشور جمهوری اسلامی ایران بر طبق درخواست وزارت دادگستری ایالات متحده آمریکا صورت گرفته و محموله نفت به حکم دادگاه آمریکایی مصادره گردیده است (سازمان بنادر و دریانوردی، ۱۴۰۱). در خصوص اقدام دولت آمریکا با استناد به ماده ۳ مجموعه مواد طرح کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱ که توصیف عمل دولت‌ها را تابع حقوق بین‌الملل می‌داند (DARSIWA, 2001: Art. 3)، باید بیان داشت که توصیف عمل دولت به عنوان عمل متخلفانه بین‌المللی تابع حقوق بین‌الملل است و نمی‌توان با حکم قضایی از محاکم داخلی، محموله کشتی متعلق به کشور جمهوری اسلامی ایران را در آب‌های داخلی کشور ثالثی مصادره نمود.

با این وجود، عمل متخلفانه صورت گرفته توسط ارگان‌های دولتی ایالات متحده آمریکا بوده، بنابراین باید این عمل که شامل انتقال محموله نفت متعلق به کشور جمهوری اسلامی ایران می‌باشد را بر طبق ماده ۴ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱ که رفتار هر ارگان دولتی را منتسب به آن دولت می‌داند، منتسب به دولت آمریکا نیز دانست.

۱-۲. نقض تعهد بین‌المللی توسط دولت یونان و آمریکا

نقض تعهد بین‌المللی از دیگر عناصر فعل متخلفانه بین‌المللی می‌باشد و برای تحقق آن لازم است. ماده ۲ از مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱ در این باره بیان می‌دارد که عمل متخلفانه در صورتی ایجاد می‌گردد که نقض تعهد بین‌المللی آن دولت تلقی شود (DARSIWA, 2001: Art. 2). دیوان داوری، در قضیه Rainbow Warrior بیان می‌دارد، نقض تعهد را از هر گونه که باشد، باعث به وجود آمدن مسئولیت بین‌المللی برای آن دولت می‌داند (ابراهیم گل، ۱۴۰۰: ۲۶).

نقض تعهد در جایی معنا پیدا می‌کند که فعل یا ترک فعل صورت گرفته، قابل انتساب به دولت متخلف باشد (ابراهیم گل، ۱۴۰۰: ۸۳). در مورد نقض تعهد به عنوان یکی از عناصر عمل متخلفانه بین‌المللی باید تاکید نمود که این نقض به منشاء تعهد ارتباطی ندارد و صرفاً مغایرت عمل متخلفانه فارغ از فعل یا ترک فعل، مد نظر است. ماده ۱۲ از مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل در این مورد بیان می‌دارد که نقض تعهد تنها با عمل مغایر با تعهد دولت فارغ از اینکه ماهیت تعهد و یا منشاء آن چه چیزی است (DARSIWA, 2001: Art. 12).

بنابراین، توجه به منشاء و ماهیت نقض تعهد چندان ضروری نیست و می‌توان نقض را شامل تمامی تعهدات دولت، اعم از تعهدات بین‌المللی عرفی، معاهده و غیره دانست (ابراهیم گل، ۱۴۰۰: ۸۶). در واقع، می‌توان گفت که بحث در رابطه با تعهد ثانویه بر طبق مقررات حقوق مسئولیت بین‌المللی در جایی امکان‌پذیر است که نقض تعهد اولیه‌ای صورت گرفته باشد.

نقض می‌تواند شامل نقض تعهد عرفی، معاهده و بطور کلی تمام تعهدات دولت متخلف شود. در مورد نقض تعهد بین‌المللی به عنوان عنصر دیگر در ارتکاب عمل متخلفانه بین‌المللی، قابل‌عرض است که نقض تعهدات بین‌المللی قابل‌انتساب به دولت یونان شامل دو دسته فعل و ترک فعل است. در خصوص ترک فعل، باید گفت که یونان عضو سازمان بین‌المللی دریایی موسوم به ایمو^۱ است و متعهد دانسته می‌شود که در وضعیت‌هایی که کشتی‌های دیگر کشورها نیاز به کمک دارند به آن‌ها کمک کند تا ایمنی جان اشخاص و ایمنی دریانوردی حاصل آید (سعید اسماعیل زاده، ۱۴۰۱)^۲. علاوه بر این، یونان اقدام به توقیف کشتی و همدستی با آمریکا در انتقال محموله به کشتی اعزامی آمریکا نموده است. مطابق با بند ۱ ماده ۲۳۵ کنوانسیون حقوق دریاهای^۳ دولت‌ها در اجرای تعهدات بین‌الملل خود در رابطه با مراقبت از محیط دریایی، مکلف شناخته شده و مسئول جبران خسارات ایجادشده بر طبق حقوق بین‌الملل می‌باشند (UNCLOS, 1982: Art. 235 (1)). همچنین، بر طبق معاهده بین‌المللی حفاظت از محیط‌زیست دریایی، موسوم به مارپل^۴، که بعضاً حتی جامه عرفی نیز به تن دارد، جابه‌جایی سوخت و عملیاتی که موجب آلودگی محیط‌زیست ناشی از کشتی‌ها می‌شود، باید مطابق با معاهده مارپل باشد (اکبرپور، میرعباسی، کامرانی، ۱۳۹۸: ۶۴). این در حالی است که یونان برخلاف این تعهدات بین‌المللی عمل کرده است.

تصاحب غیرقانونی محموله متعلق به جمهوری اسلامی ایران یا هر کشور دیگری، آشکارا نقض تعهد بین‌المللی دانسته می‌شود و این‌ها در وضعیتی ارتکاب یافته است که تحریم‌های یکجانبه آمریکا از جمله تحریم نفتی ایران به طور گسترده‌ای اعمال می‌شود.

از سوی دیگر، مطابق ماده ۱۶ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱، هرگاه دولتی در انجام عمل متخلفانه بین‌المللی، به دولت دیگری با آگاهی کامل کمک کند، دولت مساعدت‌کننده نیز دارای مسئولیت بین‌المللی خواهد بود (DARSIWA, 2001: Art. 16 (1)). بنا بر نظری، کمک و مساعدت در صورتی موجب مسئولیت می‌گردد که دولت کمک‌کننده از متخلفانه بودن آن آگاه باشد (Lanovoy, 2014: 16). این کمک و مساعدت در طرح کمیسیون حقوق بین‌الملل بطور صریح بیان نشده و محدوده آن تعیین نگردیده است؛ به طوری که گایا،

1 . IMO

2 . <https://unstudied.ir/iauns-forum/>

3 . United Nation Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), (1982).

4 . MARPOL

گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد، نیز در این خصوص بیان می‌دارد که اوضاع و احوال در تعیین عمل متخلفانه بین‌المللی حائز اهمیت است (Gaja, 2009: para. 73). دولت یونان در این رابطه نقش کافی را در مساعدت فعل متخلفانه بین‌المللی ایفا نموده است. بنابراین، دولت یونان در انتقال محموله نفت متعلق به کشور جمهوری اسلامی ایران، به دولت آمریکا مساعدت نموده است و دارای مسئولیت بین‌المللی در این خصوص نیز است.

با شناسایی نقض تعهد اولیه دولت یونان، تعهد ثانویه بر طبق مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱، برای دولت‌های متخلف ایجاد می‌گردد. بر طبق ماده ۱۲ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱، نقض تعهد بین‌المللی زمانی محقق می‌گردد که عمل دولت مخالف تعهد تعیین شده نباشد (DARSIWA, 2001: Art. 12). نهایتاً، در این خصوص می‌توان استدلال نمود که نقض صورت گرفته توسط دولت یونان موجب ایجاد تعهد ثانویه هر دو دولت یونان و ایالات متحده آمریکا می‌گردد.

دولت ایالات متحده آمریکا، در انتقال محموله نفت متعلق به کشور جمهوری اسلامی ایران به عنوان دولت دارای مسئولیت بین‌المللی ناشی از عمل متخلفانه، دچار نقض تعهد شده است. در این رابطه باید به انتقال غیرقانونی محموله نفت کشور جمهوری اسلامی ایران که بنا بر درخواست وزارت دادگستری دولت ایالات متحده آمریکا صورت گرفته، اشاره نمود. عمل مزبور صورت گرفته اقدام یکجانبه از سوی دولت آمریکا بوده و به نوعی عملی سیاسی از سوی دولت آمریکا در راستای نقض قوانین بین‌المللی است. در این خصوص باید بیان نمود که کشور جمهوری اسلامی ایران دارای استقلال حاکمیتی است و دارای صلاحیت برقراری ارتباط اقتصادی با دیگر دولت‌ها می‌باشد (رشیدی، موسوی‌فر، اقبالی، ۱۴۰۰: ۶۱). دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه فعالیت‌های نظامی و شبه‌نظامی نیکاراگوئه بیان می‌دارد که مداخله مستقیم و غیرمستقیم در اموری که به حاکمیت دولت‌ها خدشه‌ای وارد آید، ممنوع بوده و دولت‌ها در تنظیم روابط اقتصادی خود می‌توانند آزادانه عمل نمایند (ICJ Reports, 1986: para. 205). بنابراین، همانطور که پرواضح است، عمل صورت گرفته کشور آمریکا نقض آشکار قواعد حقوق بین‌الملل است و بر طبق ماده ۲ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱، نقض تعهد بین‌المللی آن دولت محسوب می‌گردد (DARSIWA, 2001: Art. 2 (b)). از طرفی، ماده ۱۲ از مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱، عمل دولت که در راستای تعهد بین‌المللی نباشد را نقض تعهد می‌داند و به صرف وقوع عمل، نقض تعهد تحقق یافته است (DARSIWA, 2001: Art. 12).

بنابراین، عمل متخلفانه یونان در انتقال محموله نفت متعلق به کشور جمهوری اسلامی نقض تعهد آشکار قواعد حقوق بین الملل بوده و دولت ایالات متحده آمریکا که با مساعدت دولت یونان، ایران به این محموله دست یافته است، دارای مسئولیت بین المللی در این باره است. با وجود نقض صورت گرفته از سوی دولت یونان و همچنین، ایالات متحده آمریکا، دولت جمهوری اسلامی ایران دو فروند کشتی متعلق به دولت یونان را به دلیل نقض قوانین دریانوردی محیطی در تاریخ ششم خرداد ۱۴۰۱ توقیف کرد که باعث اعتراض یونان به این اقدام دولت جمهوری اسلامی ایران گردید. دولت یونان اقدام صورت گرفته را خلاف قواعد و مقررات حقوق بین الملل دریاهای دانسته و عمل صورت گرفته را مصداق دزدی دریایی توصیف نموده است (جامعه تحلیلی الف، ۱۴۰۱).^۱

۲. نقض مقررات حقوق بین الملل دریاهای توسط دو فروند کشتی یونانی

توقیف غیرقانونی نفتکش جمهوری اسلامی ایران توسط دولت یونان با واکنش های متعددی از سوی مقامات جمهوری اسلامی ایرانی روبرو شده است. در این میان، دو نفتکش متعلق به کشور یونان توسط نیروی دریایی سپاه پاسداران جمهوری اسلامی ایران به دلیل نقض قوانین زیست محیطی مربوط به دریاهای توقیف شدند. این عمل صورت گرفته بر طبق ماده ۱۹ کنوانسیون حقوق دریاهای ۱۹۸۲ و همچنین، ماده ۶ قانون مناطق دریایی در خلیج فارس و دریای عمان صورت گرفته و هیچ گونه ارتباطی با ادعای مقامات یونانی در مطرح نمودن عمل دزدی دریایی از سوی کشور جمهوری ایران ندارد.

در این خصوص، ماده ۱۹ کنوانسیون حقوق دریاهای هر گونه عملیاتی که باعث آسیب رساندن به محیط زیست دریایی گردد را مخالف مفاد کنوانسیون حقوق دریاهای ۱۹۸۲ دانسته است (UNCLOS, 1982: Art: 19). همچنین، بند (ز) ماده ۶ قانون مناطق دریایی ایران در خلیج فارس و دریای عمان، شرایط عبور بی ضرر را برای کشتی های خارجی منوط به عدم آسیب رساندن به محیط زیست اعلام نموده است (قانون مناطق دریایی ایران در خلیج فارس و دریای عمان، ماده (۶) بند (ز)، ۱۳۷۲).

بنابراین، استدلال یونان در این خصوص به کلی مردود است و توقیف نفتکش های یونانی از سوی کشور جمهوری اسلامی ایران مطابق با قوانین و مقررات حقوق بین الملل است.

عوامل زایل کننده وصف متخلفانه از جمله استثنائات محسوب می شوند که در صورت عدم اجرای تعهد، تجلی می یابند (غفارزاده، ۱۳۹۳: ۳۱۹). توقیف نفتکش های یونانی با واکنش بسیاری از کشورهای غربی نیز همراه بود که در طی آن، عمل صورت گرفته از سوی جمهوری اسلامی

۱. برای مطالعه بیشتر به آدرس اینترنتی زیر مراجعه شود:

ایران را محکوم نمودند. در این خصوص، حتی بدون در نظر گرفتن استدلالات قانونی جمهوری اسلامی ایران که پیش تر ذکر نمودیم، می توان توقیف نفتکش های یونانی را واکنشی در قبال عمل متخلفانه دولت یونان دانست و آن را برابر ماده ۲۲ مجموعه مواد طرح کمیسیون حقوق بین الملل ۲۰۰۱، اقدامی متقابل در قبال عمل متخلفانه یونان که از جمله معاذیر رافع عمل متخلفانه بین المللی بوده، اقدامی قانونی و در راستای اعمال قواعد حقوق بین الملل تلقی نمود.

۳. اقدام متقابل در خصوص توقیف دو کشتی یونانی توسط جمهوری اسلامی ایران

اقدام متقابل از جمله معاذیر عمل متخلفانه بین المللی است که امروزه بجای کلماتی چون مجازات،^۱ واکنش،^۲ حفاظت از خود^۳ و غیره استفاده می گردد و باعث زایل شدن وصف متخلفانه بین المللی دولت زیان دیده در شرایط خاصی می شود. عمل متقابل را می توان عمل قانونی، اما غیردوستانه دولتی علیه دولتی دیگر دانست که به تلافی عمل غیردوستانه کشور متخلف به عمل آمده است (راعی دهقی، ۱۳۹۰: ۱۰۴). ماده ۲۲ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین الملل ۲۰۰۱ بیان می دارد که در صورت ارتکاب عمل متخلفانه بین المللی توسط دولتی در مقابل دولت دیگر به عنوان اقدام متقابل، در صورتی که عمل انجام شده مطابق مقررات حقوق مسئولیت بین المللی مندرج در مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین الملل باشد، وصف متخلفانه بین المللی زایل می گردد (DARSIWA, 2001: Art. 22).

در این خصوص، باید به این نکته اشاره نمود که اقدام متقابل صورت گرفته باید در مقابل دولت متخلف از سوی دولت زیان دیده صورت گرفته باشد (کرافورد، ۱۳۹۵: ۳۷۴). دیوان بین المللی دادگستری در قضیه گابچینو ناگیماروس^۴ اعلام می دارد که عمل متقابل صورت گرفته باید علیه دولت متخلف باشد (ICJ Reports, 1997: Para. 83). این موضوع در بند ۱ ماده ۴۹ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین الملل ۲۰۰۱ نیز مورد تاکید قرار گرفته است که مطابق این بند: «دولت زیان دیده تنها به منظور وا داشتن دولت مسئول فعل متخلفانه بین المللی به پیروی از تعهداتش می تواند بر طبق بخش دوم به اقدامات متقابل مبادرت ورزد»^۵.

در این خصوص البته، نمی توان از این مسئله غفلت نمود که اقدامات متقابل گاهی ممکن است به نحوی ضمنی بر دولت ثالث تاثیر گذار باشد. بنابراین، در خصوص مسائلی که موجب تاثیرات منفی از جمله تحت تاثیر قرار گرفتن دولت ثالث بر اثر به وجود آمدن موانع تجاری با دولت متخلف می شود، این موضوع را قابل تامل تر خواهد نمود.

1 . Sanction

2 . Reaction

3 . Self-protection

4 . Gabcikovo-Ngymaros

5 . Draft Articles on International Responsibility of State (ARSIWA).

در رابطه با اقدام متقابل باید تاکید نمود که نباید اقدام انجام شده از حدود خود خارج گردد، بلکه باید به گونه‌ای باشد که دولت متخلف را وادار به انجام تعهد نماید. این موضوع در ماده ۴۹ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین الملل ۲۰۰۱، تحت عنوان موضوع و حدود اقدامات متقابل مورد بحث قرار گرفته است (DARSIWA, 2001: Art 49).

بنابراین و طبق آنچه گذشت، بر اساس ماده ۲۲ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین الملل ۲۰۰۱، اقدام کشور جمهوری اسلامی ایران، حتی در صورت چشم پوشی از مقررات مربوط کنوانسیون حقوق دریاها ۱۹۸۶، از منظر حقوق مسئولیت بین المللی، قابل توجیه است و استدلال می شود که اقدام کشور جمهوری اسلامی ایران در توقیف ۲ نفتکش متعلق به کشور یونان، اقدام متقابلی بوده که از حیث مقررات حقوق بین الملل صورت گرفته است.

موضوع بسیار مهم در این خصوص، بحث تناسب اقدام متقابل صورت گرفته از سوی جمهوری اسلامی ایران و همچنین، شرایط حاکم بر توسل به اقدامات متقابل است.

اقدام متقابل از جمله مباحثی است که باید با زیان وارده به دولت زیان دیده تناسب داشته باشد. اگرچه در ماده ۲ منشور ملل توسل به زور و تهدید به آن ممنوع شده است (UN 1945: Art. 2)، اما در بسیاری از موارد و تحت شرایط خاصی که از جمله آن اقدام متقابل با لحاظ تناسب می باشد، قابل اعمال است.

ماده ۵۱ از مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین الملل ۲۰۰۱، به تناسب شدت عمل متقابل در رابطه با فعل متخلفانه بین المللی اشاره نموده و بیان داشته است که اقدام متقابل باید در ارتباط با میزان شدت فعل متخلفانه بین المللی صورت گرفته باشد (DARSIWA, 2001: Art. 51).

در رابطه با عمل متخلفانه بین المللی دولت یونان در توقیف و مصادره نفت جمهوری اسلامی ایران، باید تاکید نمود در صورتی که بخواهیم عمل متقابل را مورد استناد قرار دهیم، کشتی های متعلق به دولت یونان در قبال کشتی و نفت توقیف شده ایرانی، اقدامی متقابل و متناسب با عمل متخلفانه بین المللی بوده و این عمل دولت جمهوری اسلامی ایران پس از اعلام نارضایتی خود و محکومیت اقدام دولت یونان از لحاظ دیپلماتیک صورت گرفته است. از این روی، این اقدام در راستای وادار نمودن دولت یونان در قبال تعهدات بین المللی خود بوده است.

از سوی دیگر، دولت جمهوری اسلامی ایران به محض توقیف نفتکش حامل نفت خود، اقدام به رایزنی دیپلماتیک با مقامات یونانی و همچنین، سازمان جهانی دریانوردی (ایمو) نمود و مراتب اعتراض خود را در این خصوص به دبیر کل این سازمان رساند (پایگاه اطلاع رسانی دولت، ۱۴۰۱).

بر طبق بند ۱ ماده ۵۲ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل، برای توسل به اقدام متقابل، دولت زیان‌دیده ابتدا باید از دولت متخلف بخواهد که تعهداتش را انجام دهد (DARSIWA, 2001: Art. 52 (1)). بنابراین، شرط اول از بند ۱ ماده ۵۲، توسط دولت جمهوری اسلامی ایران انجام پذیرفته است. بند ۱ از ماده ۵۲، به پیشنهاد مذاکره از طرف دولت زیان‌دیده اشاره نموده است (DARSIWA, 2001: Art. 52 (1))، اما بلافاصله در بند ۲ هرگونه اقدام متقابل از سوی دولت زیان‌دیده که باعث حفظ حقوق خود است را مطرح نموده و اقدام فوری در این خصوص را مجاز شمرده است (DARSIWA, 2001: Art. 52 (2)). بنابراین، اقدام دولت جمهوری اسلامی ایران در توقیف دو نفتکش یونانی را باید اقدام فوری و در جهت حفظ و حراست از حقوق خود دانست.

از سوی دیگر، با توجه به مفهوم مخالف بند ۳ از ماده ۵۲ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱، چون عمل متخلفانه دولت یونان متوقف نشده و همچنین، موضوع اختلاف نزد دادگاهی مطرح نبوده است (DARSIWA, 2001: Art. 52 (3))، از این روی، اقدام متقابل صورت گرفته از سوی دولت جمهوری اسلامی ایران، هیچ گونه مسئولیت بین‌المللی علیه خود را به همراه نخواهد داشت.

با بررسی عوامل زایل‌کننده وصف متخلفانه بین‌المللی که اقدام متقابل از جمله آن می‌باشد و مشروعیت اقدام متقابل جمهوری اسلامی ایران در قبال عمل متخلفانه دولت یونان، در خصوص توقیف نفتکش حامل نفت ایران و انتساب مسئولیت به دولت یونان، حال به پیامدهای این عمل متخلفانه بین‌المللی دولت‌های یونان و ایالات متحده آمریکا با تکیه بر مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱ خواهیم پرداخت.

۳. پیامدهای مسئولیت بین‌المللی در خصوص توقیف نفتکش لانا

با به وجود آمدن مسئولیت بین‌المللی برای دولت یا دولت‌های متخلف، پیامدهایی برای آن دولت یا دولت‌ها به بار می‌آید که در ماده ۲۸ کمیسیون حقوق بین‌الملل ۲۰۰۱، به آن پرداخته است. طبق این ماده، مسئولیتی که به جهت عمل متخلفانه بین‌المللی ایجاد شده، باعث بوجود آمدن پیامدهایی از جمله توقف^۱ و عدم تکرار^۲ و همچنین، جبران خسارت^۳ است (DARSIWA, 2001: Art. 28).

1 . Cessation
2 . non-repetition
3 . reparation

۳-۱. توقف عمل متخلفانه بین المللی و تضمین به عدم تکرار

توقف عمل متخلفانه بین المللی را باید اولین ضرورت در از بین بردن آثار متخلفانه بین المللی دانست (احمدی نژاد، ۱۳۹۱: ۹۶۹). توقف جنبه سلبی دارد و هدف آن به پایان رساندن عمل متخلفانه است؛ در حالی که توقف در جایی معنا پیدا می کند که نقض تعهد ادامه داشته و قبلاً متوقف نشده باشد (ابراهیم گل، ۱۴۰۰: ۱۷۶). بند الف از ماده ۳۰ از مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین الملل ۲۰۰۱ بیان می دارد که دولت متخلف متعهد به توقف عمل در صورت تداوم آن می باشد (DARSIWA, 2001: Art 30 (1)).

در قضیه اجرای موافقت نامه ۱۳ سپتامبر ۱۹۹۵ دیوان بین المللی دادگستری، دستور به توقف نقض موافقت نامه از سوی دولت یونان به دلیل مخالفت با پیوستن دولت مقدونیه به ناتو را می دهد (ICJ Reports, 2001: para. 170).

تضمین به عدم تکرار از دیگر موضوعاتی می باشد که در بند (ب) ماده ۳۰ به آن شده است. همانطور که بیان نمودیم، توقف جنبه سلبی، اما تضمین در این جا جنبه پیشگیرانه دارد و می توان آن را نسبت به تقویت تعهدات در آینده به کار بست (ابراهیم گل، ۱۴۰۰: ۱۷۶). اطمینان و تضمین به عدم تکرار مربوط به تعهدات بطور خاص مربوط به تعهدات ثانویه و در جایی مورد استناد قرار می گیرد که نقض تعهدی صورت گرفته باشد (Tomuschat, 2006: 911). در قضیه تنگه کورفو، در رویه دیوان بین المللی دادگستری، چنین موضوعی تضمین عدم تکرار اشاره شده است (ICJ Reports, 1949: 4 & 35).

بند (ب) ماده ۳۰ بیان می دارد که اطمینان و تضمینات مناسب، در صورتی که شرایط ایجاب کند، ارائه می گردد (DARSIWA, 2001: Art. 30(1)). در این رابطه می توان دستور به اجرا، قانون گذاری جدید، یا اصلاح قانون موجود را از جمله عام ترین روش های اطمینان و تضمین به عدم تکرار دانست (ضیائی، روحانی، ۱۳۹۹: ۲۵۲).

بنابراین، با تعمیم مقررات مربوط به توقف و تضمین به عدم تکرار عمل متخلفانه بین الملل مندرج در ماده ۳۰ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین الملل ۲۰۰۱، می توان به پیامدهای ایجاد شده در خصوص نقض تعهد صورت گرفته از سوی دولت یونان که منجر به مسئولیت بین المللی آن دولت می گردد، اشاره کرد و تاکید نمود که عمل صورت گرفته، به دلیل استمراری که در آن وجود دارد، طبق بند (۱) از ماده ۳۰ کمیسیون حقوق بین الملل باید متوقف گردد. همچنین، به جهت حصول اطمینان از عدم تکرار عمل متخلفانه ای دیگر علیه دولت جمهوری اسلامی ایران، دولت یونان در این خصوص، باید رضایت دولت زیان دیده را جلب کند. همچنین، دولت جمهوری اسلامی ایران می تواند تضمینات عدم تکرار را، به هر نحوی، از دولت یونان درخواست نماید.

۳-۲. جبران خسارات

جبران خسارات از دیگر پیامدهای حقوقی عمل متخلفانه بین‌المللی است که معمولاً در دعاوی بسیاری مورد تأکید محاکم بین‌المللی قرار گرفته است. در ارتباط با جبران خسارت، دو رویکرد عمدتاً مورد بررسی قرار گرفته است. طبق رویکرد اول، مسئولیت در جبران خسارات در نتیجه نقض تعهد بیان شده، بطوری که چنانچه دولتی در صدد نقض تعهد بین‌المللی برآید، باید زیان وارد شده و آثار به بار آمده آن را جبران نماید (Shaw, International law, 1999: p. 542).

طبق رویکردی دیگر، یک دولت تنها زمانی می‌تواند تقاضای جبران خسارات از دولت دیگر نماید که قانوناً یکی از منافع خود را تحت تأثیر بیاید (موسوی، قیاسیان، ۱۳۸۹: ۳۲۹)؛ به این معنی که جبران خسارت در صورتی قابل مطالبه است که قاعده اولیه‌ای نقض شده باشد (موسوی، قیاسیان، ۱۳۸۹: ۳۲۹).

بر اساس بند ۱ از ماده ۳۱ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل، دولت مسئول عمل متخلفانه بین‌المللی باید زیانی که از طریق عمل خود ناشی شده است را به طور کامل جبران نماید (DARSIWA, 2001: Art 31 (a)). همچنین، زیان وارده بر طبق بند دوم از ماده ۳۱، شامل تمام خسارات مادی و معنوی است که از فعل متخلفانه بین‌المللی ایجاد گشته است (DARSIWA, 2001: Art 31 (b)). دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی، در قضیه موسوم به کوزف به موضوع جبران خسارت به عنوان یکی از عناصر غیر قابل تفکیک در راستای اجرای یک کنوانسیون اشاره نموده است (ابراهیم گل، ۱۴۰۰: ۱۸۳).

اشکال جبران خسارات متعدد بوده که از جمله آن می‌توان به اعاده وضع به حالت سابق، غرامت و جلب رضایت اشاره نمود که در ماده ۳۴ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل به آن اشاره شده است (DARSIWA, 2001: Art. 34).

در قضیه توقیف نفتکش حامل محموله نفت کشور جمهوری اسلامی ایران، دولت یونان اقدام به توقیف غیرقانونی کشتی نموده است. در واقع، در این مورد باید به این نکته اشاره نمود که هنگامی که کشتی توقیف و دلایل کافی از سوی دولت توقیف‌کننده وجود نداشته باشد، باید از عهده خسارات وارده به دولت صاحب پرچم برآید (کرم زاده، عابدینی، ۱۳۹۹: ۱۱۵).

مطابق ماده ۳۵ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل، باید تا جایی که ممکن است، وضع را به حالت سابق بازگرداند (فرشاد سعید، عیسی زایی، ۱۳۹۴: ۱۰) و از سوی دیگر، در صورتی بابت خساراتی که قابل جبران نمی‌باشند، بر طبق ماده ۳۶ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین‌الملل، غرامت پردازد (DARSIWA, 2001: Art. 36). در پایان، این نکته قابل ذکر است که جبران خسارات تنها متوجه دولت یونان نبوده و ایالات متحده نیز در ورود زیان به دولت جمهوری اسلامی ایران دارای مسئولیت می‌باشد. فلذا، در جبران خسارت هر دولت به اندازه سهم زیان وارده

باید از عهده جبران آن بر آید. همچنین، باید تاکید نمود که جبران خسارت وارده باید بطور کامل صورت گیرد.

بحث و نتیجه گیری

توقیف نفتکش حامل نفت کشور جمهوری اسلامی ایران توسط دولت یونان و تخلیه نفت آن به کشتی متعلق به دولت ایالات متحده آمریکا بنا به درخواست وزارت دادگستری ایالات متحده آمریکا با واکنش سیاسی متعددی از سوی مقامات جمهوری اسلامی ایران مواجه گردید که در طی آن، عمل متخلفانه بین المللی دولت یونان را به شدت محکوم گردد و آن را خلاف مقررات سازمان جهانی دریانوردی دانستند. عمل متخلفانه بین المللی دولت یونان در توقیف نفتکش لانا و همچنین، همکاری با دولت ایالات متحده آمریکا در تخلیه محموله نفت متعلق به جمهوری اسلامی ایران، موجب مسئولیت بین المللی هر دو دولت است. در واقع، بر طبق ماده ۱ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین الملل ۲۰۰۱، عمل دولت یونان و ایالات متحده به محض وقوع موجب مسئولیت بین المللی آن‌ها می گردد و همچنین، بر طبق ماده ۲ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین الملل، عمل متخلفانه صورت گرفته قابل انتساب به دول مذکور می باشد. علاوه بر این، عمل متخلفانه دولت‌های یونان و ایالات متحده آمریکا نقض تعهدات بین المللی آن‌ها تلقی می شود و موجب به وجود آمدن تعهدات ثانویه بر طبق مجموعه مواد طرح کمیسیون حقوق بین الملل ۲۰۰۱ می گردد.

اقدام دولت جمهوری اسلامی ایران در توقیف دو نفتکش یونانی علاوه بر اینکه بر طبق مقررات حقوق معاهدات ۱۹۸۶ و قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۷۹ قابل توجیه می باشد، از حیث مقررات حقوق مسئولیت بین المللی قابل بررسی بوده و می توان آن را اقدام متقابل جمهوری اسلامی ایران در قبال عمل متخلفانه بین المللی و بر طبق ماده ۲۲ مجموعه مواد کمیسیون حقوق بین الملل ۲۰۰۱ دانست.

مضافاً باید تاکید نمود که اقدام دولت‌های یونان و ایالات متحده آمریکا در توقیف نفتکش حامل نفتکش جمهوری اسلامی ایران دارای پیامدهایی از جمله توقف و تضمین عدم تکرار و همچنین، جبران خسارات وارده به دولت زیان‌دیده است.

توقف جنبه سلبی دارد، در صورتی که تضمین به عدم تکرار جنبه پیشگیرانه داشته و برای اطمینان از اجرای تعهد در آینده مورد استناد قرار می گیرند.

جبران خسارات علاوه بر اینکه از طریق اعاده وضع به حالت سابق امکان پذیر می باشد و در صورتی که اعاده وضع به حال سابق به صورت کامل امکان پذیر نباشد، پرداخت غرامت به دولت جمهوری اسلامی ایران قابل تصور است. همچنین، این جبران خسارت باید به میزان سهم هر دولت در ورود زیان وارد شده باشد.

منابع

- احمدی‌نژاد، مریم. (۱۳۹۲). تعهدات در قبال جامعه بین‌المللی و جایگاه آن در حقوق مسولیت بین‌المللی دولت. سیاست خارجی، (۰۴)، ۹۸۴-۹۶۱.
- اسماعیل زاده، س. (۱۴۰۱). نظام حقوقی حاکم بر ورود اضطراری کشتی‌ها به آب‌های داخلی، برگرفته از لینک:
<https://unstudied.ir/iauns-forum/>.
- اکبرپور، حمیدرضا؛ میرعباسی، سیدباقر و کامرانی، احسان. (۱۳۹۷). تبیین مفهوم مناطق ویژه و به ویژه حساس دریایی در کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی ناشی از کشتی‌ها (MARPOL)، مجله بوم‌شناسی آبریان، (۰۲)، ۶۱-۶۹.
- پایگاه اطلاع‌رسانی دولت. ۱۴۰۱. برگرفته از لینک:
<https://dolat.ir/detail/388688>.
- تقوی‌نژاد، سیدسلیمان. (۱۳۹۷). آثار تحقق مسولیت بین‌المللی دولت و موانع آن، کنفرانس ملی دستاوردهای نوین جهان در تعلیم و تربیت، روانشناسی، حقوق و مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- جامعه تحلیلی الف، ۱۴۰۱، سیاست، سیاسی، برگرفته از لینک:
<https://www.alef.ir/news/4010319127.html>.
- راعی دهقی، مسعود. (۱۳۹۹). اقدام متقابل و حقوق بین‌الملل، معرفت، شماره (۰۶)، ۱۰۳-۱۱۶.
- رشیدی، مهناز؛ موسوی فرد، سیدحسین و اقبالی، کیوان. (۱۴۰۰). تحلیل حقوقی اقدام آمریکا در صدور قرار توقیف نفتکش‌های ایرانی حامل بنزین به ونزوئلا، مطالعات حقوق انرژی، شماره (۰۱)، ۵۹-۷۴.
- رئیس‌ی، لیلان. (۱۳۸۸). بررسی تحولات مسولیت بین‌المللی ناشی از خسارت زیست‌محیطی با توجه به کنوانسیون بازل، مجله اینترنتی انسان و محیط‌زیست، شماره (۰۲)، ۵۰-۵۹.
- سیفی، سیدجمال. (۱۴۰۰). حقوق مسولیت بین‌المللی گفتارهایی در مسولیت بین‌المللی دولت. تهران: شهردانش.
- ضیایی، سید یاسر و روحانی، زهرا سادات. (۱۳۹۹). پیامدهای حقوقی مسولیت بین‌المللی دولت در رویه دیوان بین‌المللی دادگستری در پرتو طرح مسولیت بین‌المللی دولت مورخ ۲۰۰۱، فصلنامه علمی دیدگاه‌های حقوقی، (۹۲)، ۲۴۷-۲۷۱.
- ضیائی‌بیگدلی، محمدرضا و ترازوی، نسرين. (۱۳۹۸). تحلیل قواعد انتساب در مسولیت مشترک بین‌المللی، فصلنامه مطالعات حقوق عمومی، شماره (۰۱)، ۸۱-۱۰۲.
- ضیائی‌بیگدلی، محمدرضا. (۱۳۹۱). حقوق بین‌الملل عمومی. تهران: گنج دانش.
- عمیدی مهر، الهام و سیفی، جمال. (۱۳۹۹). رابطه حقوق بین‌الملل و حقوق داخلی در حوزه انتساب مسولیت به دولت در اختلافات سرمایه‌گذاری بین‌المللی، فصلنامه علمی پژوهش حقوق عمومی، شماره (۶۹)، ۹۷-۱۲۴.
- غفارزاده، محمدامین. (۱۳۹۳). آثار معاذیر اظطرار و ضرورت در مسولیت بین‌المللی دولت‌ها، فصلنامه سیاست خارجی، شماره (۰۲)، ۳۱۷-۳۴۶.

- فرخی، محمدحسن. (۱۳۹۵). "مسئولیت بین المللی دولت‌ها در حقوق بین الملل (با تاکید بر حقوق مصونیت اماکن دیپلماتیک)"، سومین کنفرانس بین المللی پژوهش‌های نوین در علوم انسانی.
- فرشاد سعید، پرویز و عیسی زایی، مه لقا. (۱۳۹۴). مسئولیت بین المللی دولت‌ها در پیشگیری و جبران خسارت، کنفرانس بین المللی پژوهش‌های نوین در علوم کشاورزی و محیط زیست.
- فیوضی، رضا (۱۳۷۹). مسئولیت بین المللی و نظریه حمایت سیاسی اتباع. دوره ۲ جلدی، جلد اول، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- قانون مناطق دریایی ایران در خلیج فارس و دریای عمان، ۱۳۷۲.
- کرافورد، جیمز (۱۳۹۵). حقوق مسئولیت بین المللی (قواعد عمومی)، ترجمه علیرضا ابراهیم گل و همکاران، تهران، نشر سنگلج.
- کرم زاده، سیامک و عابدینی، عبدالله (۱۳۹۹). تحلیل حقوقی توقیف نفتکش گریس ۱ در آب‌های سرزمینی جبل الطارق، نشریه علمی پژوهشی اقیانوس شناسی، (۴۱)، ۱۱۳-۱۲۵.
- کمیسیون حقوق بین الملل سازمان ملل متحد (۱۴۰۰). مسئولیت بین المللی دولت: متن و شرح مواد کمیسیون حقوق بین الملل، مترجم: علیرضا ابراهیم گل، زیر نظر دکتر سید جمال یوسفی، تهران: شهر دانش.
- مافی، همایون و یزدانی، سعید. (۱۳۹۲). معیارهای انتساب اعمال شورشیان به دولت در حقوق بین الملل، پژوهشنامه حقوق تطبیقی، شماره (۰۱)، ۱۵۵-۱۷۴.
- ملکی زاده، امیرحسین (۱۳۹۱). تحلیل مفهوم قابلیت انتساب مسئولیت بین المللی در رویه دیوان بین المللی دادگستری، فصلنامه راهبرد، (۶۴)، ۲۹۲-۲۹۴.
- موسوی، سید فضل ا. و قیاسیان، فهیمه (۱۳۸۹). جبران خسارات زیست محیطی در حقوق بین الملل، مطالعات حقوق خصوصی، شماره (۰۱)، ۳۲۷-۳۴۶.
- وزارت امور خارجه. (۱۴۰۱). مواضع و بیانیه‌ها، برگفته از لینک:

<https://mfa.gov.ir/portal/newsview/681428>.

- Gaja, Giorgio (2009). *Seventh report on responsibility of international organizations*, (UN Doc. A/CN.4/610, §75).
- ICJ (1949). *Corfu Channel, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Albania*, Contentious Case.
- ICJ (1980). *Case Concerning United States Diplomatic and Consular Staff in Tehran (United States of America v. Iran)*.
- ICJ (1986). *Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*.
- ICJ (1997). *Case Concerning Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/ Slovakia)*.
- ICJ (1999). *Case Concerning Difference Relating to Immunity from Legal Process of a Special Rapporteur of the Commission on Human Right*.
- ICJ (2001). *Case Concerning Application of The Interim Accord of 13 September 1995 (The Former Yugoslav Republic of Macedonia V. Greece)*.
- ILC (2001). *Draft Article on International Responsibility of states (ARSIWA)*.

- Kawasaki, Kyoji (2000). THE “INJURED STATE” IN THE INTERNATIONAL LAW OF STATE RESPONSIBILITY, *Histotsubashi Journal of Law and Politics*, 28, 17- 31.
- Lanovoy, Vladyslav, (2014). “complicity in an internationally wrongful act”, available at:
www.sharesproject.nl: last visited in 2020/10/07.
- Shaw, Malcom N.,(1999). *International Law*, New York: Cambridge University Press, Fourth Edition.
- Tomuschat, Christian & Jean-Marc Thouvenin (2006). *The Fundamental Rules of the International Legal Order: Jus Cogens and Obligations Erga Omnes*, Martinus nijhoff publishers.
- United Nation Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), (1982).
- United Nations, Charter of the United Nations, 24 October 1945, 1 UNTS XVI, available at:
<https://www.refworld.org/docid/3ae6b3930.html> [accessed 19 August 2022].